

Birlikte Yaşamak

Ahmet Kavlak–Muhammet Enes Kala

*Bir Arada Yaşamının Felsefesi
“Prof. Dr. Necati Öner Beyefendiye İthafen”*

HECE

inceleme

Ahmet Kavlak: 1965 yılında Samsun'da doğmuştur. 1983 yılında Samsun Endüstri Meslek Lisesi Elektronik bölümünü bitirmiş, aynı yıl Samsun 19 Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesine girmiştir. Mezuniyetten sonra bir süre öğretmenlik yapmış, daha sonra Tokat Gazi Osman Paşa Üniversitesi Felsefe Bölümüne araştırma görevlisi olarak görev yapmıştır. Yüksek lisansını Gazi Üniversitesi Felsefe Bölümünde, doktorasını Hacettepe Üniversitesi Felsefe Bölümünde tamamlamış, Çankırı Karatekin Üniversitesi Felsefe Bölümünde iki yıl görev yaptıktan sonra 2010 yılından itibaren Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesinde görev almıştır. Halen bu bölümde öğretim üyesi olarak çalışmaya devam etmektedir.

Muhammet Enes Kala: 1984 yılında Konya'da doğmuştur. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesini 2006 yılında tamamlamış, mezuniyetinden sonra Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde bir süre öğretmenlik yapmış, ardından Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığında görev almıştır. Milli Eğitim Bakanlığı yurtdışı öğrenim bursunu kazanarak 2009 yılında Liverpool Üniversitesi Felsefe Bölümü ve aynı yıl Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Tarihi Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimlerini tamamlamıştır. 2009 yılında Pakistan Karaçi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünden derece de alan Muhammet Enes Kala, Temmuz 2014- Mart 2015 tarihleri arasında Tübitak bursuyla Almanya Tübingen Üniversitesinde alanıyla ilgili araştırmalarda bulunmuştur. 2015 yılında Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde doktorasını tamamlamıştır. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Felsefe Bölümünde öğretim üyesi olarak çalışmalarına devam etmektedir.

BİRLİKTE YAŞAMAK

“Prof. Dr. Necati Öner’e İthaf”

Editörler

Yard. Doç. Dr. Ahmet Kavlak – Yard. Doç. Dr. Muhammet Enes Kala

HECE YAYINLARI

Hece Yayınları: 358
İnceleme

Birinci Basım: Eylül 2015
©Hece Yayınları

Kapak Tasarımı: SARAKUSTA
www.sarakusta.com.tr
Teknik Hazırlık: Bülent GÜLER

Baskı: Dumat Ofset
T: (0312) 278 82 00

ISBN: 978-605-9954-87-7

Her metin, müellifinin sorumluluğundadır. Yazılardan ötürü, kurumlar, tertip heyeti, katılımcılar ve editörler sorumlu tutulamaz. Makaleler, soyad sıralamasına göre yerleştirilmiştir.

HECE Basın Yayın Reklamcılık San. Tic. Ltd. Şti.
Konur Sokak Nu: 39/1-2 Kızılay-Çankaya/Ankara
Yazışma: P.K. 79 Yenişehir/Ankara
T: (0 312) 419 69 13 F: (0 312) 419 69 14
e-posta: hece@hece.com.tr
www.hece.com.tr

İÇİNDEKİLER

	Sunuş	/ 7
	Necati Öner	
	Birlikte Yaşamak Üzerine	/ 11
	Musa Kazım Arıcan	
	Necati Öner Düşüncesinde Birlikte Yaşama Felsefesi	/ 15
	Ahmet Arslan	
	İnanç, Bilgi ve Makuliyet	/ 31
	Hasan Yücel Başdemir	
	Bir Arada Yaşamamın İlkeleri	/ 43
	Fulya Bayraktar	
	Birlikte Yaşamamın Ontolojik ve Etik Temelleri Üzerine/	59
	Levent Bayraktar	
	Ben ve Öteki Düalizminden Etik Bir Medeniyet	
	Tasavvuruna Doğru	/ 71
	Metin Becermen	
	Birlikte Yaşamak: Nasıl?	/ 81
	Abdülkadir Çüçen	
	Demokrasinin Temeli Olarak İnsan Hakları	/ 87
	Bedri Gencer	
	Hikmet Çağından İdeoloji Çağına: Müsâlemeden	
	Muhâsamaya	/ 97
	Cengiz Güleç	
	Birlikte Yaşamak Neden Zordur?	/ 115
	Ali Osman Gündoğan	
	Kendimi Bilişim ve Varoluşum İçin Başkası	
	Ne İfade Eder?	/ 121
	Ahmet İnam	
	Başkadan Aşka	/ 127
	Muhammet Enes Kala	
	Birlikte Yaşamamın İdeal İmkanı: Sosyal Bünyeye	
	Dost Olmak	/ 131

Yusuf Kaplan	
İnsanlığın “Selam” Yurdu Olarak İslam Medeniyeti / 167	
Rahmi Karakuş	
Birlikte Yaşamak Ne Anlama Gelir? / 179	
Ahmet Kavlak	
Birlikte Yaşama Problemi Açısından, Irkçılık, Ümmetçilik, Mezhepçilik / 187	
Bilal Kemikli	
Osmanlı Şiir Tecrübesi Üzerine Bazı Mülahazalar / 201	
Murtaza Korlaelçi	
Bir Arada Yaşamada Dinin Rolü / 211	
Milay Köktürk	
Öznelerarası Dünya ve Birlikte Yaşama / 281	
Orhan Miroğlu	
Birlikte Yaşama ve Mardin Örneği / 303	
Hakan Poyraz	
Hoşgörünün Diyalektiği / 313	
Fatih Toktaş	
Farabi, İbn Bâcce ve İbn Tufeyl’de Birlikte Yaşamanın Felsefi Temelleri / 329	
Korkut Tuna	
Edinilmiş Bilgi ve Bizdeki Bazı Güçlükleri Üzerine / 357	
Şafak Ural	
Günümüzde Ahlak ve Bireyin Ontolojisi / 365	
Mehmet Vural	
Çağdaş Mağrip Ekolünde Yeni Teolojik-Politik Arayışlar / 375	
Şahban Yıldırım	
Birlikte Yaşama Bağlamında Medine Vesikası’nın Hukuki Değeri / 409	
Sonuç Bildirgesi / 419	

SUNUŞ

Ademoğlunun sosyallik ve rasyonellik niteliklerinin ötesinde/dışında beşerliğini koruyabilse de insan olma vasfını kazanamadığı doğruysa, en başta insan olabilme yolunda birbirlerini tehdit olarak değil, zenginleşme ve yetkinleşme imkânı olarak görebilmeleri gerektiğini öne sürebiliriz. Buna göre her bir insan ferdi, diğer insan ferdini, insan olmak bakımından kendi öz ayırımını oluşturan sosyallik ve rasyonellik sınırına, karşısındaki kendi öz sınırlarını tehdit etmeden dâhil edebilmeyi başarmalıdır. Bu, öncelikle belki de onların varoluşsal kabul edebileceğimiz ötekine karşı duyulabilecek olan korku/kaygılarını, yenmeyle mümkün olabilir. Söz konusu süreç ise ancak ortak yaşamı en ideal anlamda zorakilikten çıkarıp, iradi bir iştihanın ya da iradi bir tahammülün konusu kılmaya çalışarak ete kemiğe büründürülebilir gözükür. İşaret ettiğimiz süreç, sonuca işaret etmekten daha çok sürekli ve samimi bir arayışa göndermede bulunur. İnsanın, insanlığını ikame edebilmesi, insanlığın bir arada tutunabilmesine bağlıysa, arayış bu bir aradalığın nasıl inşa edileceğine dair soru işaretlerini ve her bir soru işaretinin ışık tutabileceği cevap önerilerini içinde saklayacaktır.

“Ben”, “sen” ve “o”yu kapsayan “biz” zamirini sadece dilbilgisinin konusu olmaktan çıkararak, pratik sahada onun nasıl inşa edilebileceğini araştırmaya koyulmak, bir arada yaşayabilme sanatının icracılarına yol gösterme konumunda olan mütefekkirlerin belki de en esaslı görevlerinden birisidir. Çalışmamız meseleyi dert edinen ve bu çabaya farklı saikler ve ihtiyaçlarla yönelen düşünce insanlarının ortak çalışması olması bakımından önem arz etmektedir.

Farklılıklar, diğerleri için yok oluşa varan bir tehdit değil, hep birlikte yeniden daha zengin bir varoluşa vesile olduğunda bir değere dokunabilir. Ancak söz konusu tespitin, el altında verilen, sahip olunan bir olgusalılıktan daha ziyade arayışı bereketlendiren ve şenlendiren bir gayeye matuf olduğunu önemle belirtmekte yarar vardır. Dolayısıyla felsefenin kendisine yakışır şekilde yolda olmak ve yolda olduğunun şuurunda olmak, karşımızda bu arayışı değere kavuşturan en özgün husus gibi durmaktadır. Kitapta var olan metinler de zenginliğe vesile olacak bereketli farklılığın bir aradalığına giden yolu tavsif etmek ya da açmaya yönelik olarak kabul edilebildiği takdirde bir anlama işaret edecek ve külli bir uğraşının kendi has yerini dolduran mütemmim cüzü bizlere sunabilecektir. İşte çalışmamız, bu ortak uğraşının ete kemiğe bürünen şekli olarak okuyucuyla buluşturulmak istenmektedir.

Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Felsefe Bölümü, Atatürk Kültür Merkezi ve Türk Felsefe Derneği tarafından ortaklaşa tertip edilen “Birlikte Yaşamak” temalı ilmî toplantı haddi zatında yukarıda işaret ettiğimiz arayışı tecessüm ettirmeyi, hatırlatmayı ve devamında mütevazı çözüm yollarını teklif etmeyi amaçlamıştır. Toplantının; felsefi duyuş, düşünüş ve tavrı zatında özümsemiş, Türk Felsefe Dünyasının yaşayan vicdanlarından olan Prof. Dr. Necati Öner Beyefendiye ithaf edilmesi de bu manada bizce önem taşımaktadır. Aynı tavrı bizler, ortaya çıkan bu eseri de kendisine armağan ederek devam ettirmeyi düşündük.

Projemiz, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırma Projeleri Biriminin 902 Nolu desteği ile 25-26 Nisan 2014 tarihlerinde hayata geçirilmiştir. Bu vesileyle ilmî toplantı

sürecinin başından sonuna kadar her türlü desteği bize sunan başta üniversitemiz rektörü Prof. Dr. Metin Doğan'a, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu başkanı Prof. Dr. Derya Örs'e, Atatürk Kültür Merkezi başkanı Prof. Dr. Turan Karataş'a ve Türk Felsefe Derneğinin onursal başkanı Prof. Dr. Necati Öner ile dernek başkanı Prof. Dr. Ahmet İnam'a ve üyelerine teşekkürü ifası elzem bir borç bilmekteyiz. Söz konusu ilmi toplantının imkanına ilişkin hatırı sayılır yardımlarını gördüğümüz Prof. Dr. Murtaza Korlaelçi ve Prof. Dr. Celal Türer beylere müteşekkirimiz. Toplantımıza yoğun gündemlerine rağmen katılıp oldukça değerli ilmî katkılar sunarak bilgi ziyafetini zenginleştiren, metinlerin kitaplaşma sürecinde büyük fedakarlıklar göstererek metinlerini daha da olgunlaştırıp gönderen tüm kıymetli katılımcı hocalarımıza ne kadar teşekkür etsek azdır. Ayrıca, Felsefe Bölüm Başkanımız Prof. Dr. Musa Kazım Arıcan şahsında bölüm hocalarımız ve araştırma görevlisi arkadaşlarımıza, toplantının tertip edilmesinde ve bu toplantının genişletilmiş bir kitap haline getirilmesinde desteklerini gördüğümüz Mehtap Beyaz ve Esra Gökmen ile sevgili öğrencilerimiz, Burçak Aktaş, Şeyda Özgül ve Rabia Nur Akmaz'a teşekkür ederiz. Unutmadan, çalışmamızın basımını üstlenen Hece Yayınevine ve Ömer Faruk Ergezen Bey'in şahsında tüm yayınevi çalışanlarına şükranlarımızı sunarız.

İnsan, unutarak (nisyan) doğasının bir gereğini yerine getiriyorsa, var olup var kılmak için insanla bağını kurarak (ünsiyet) üst doğasının başka bir gereğini görünür kılar. Tespit işi böyle kolaylıkla yapılsa da aslına bakılırsa süreç ve bağın niteliği üzerinde durmak hiç de kolay görünmemektedir. İşte bu kitapta yer alan makaleler, bu bağın bir şekilde fenomenolojisine girilerek tarihe ve dahi insanlığın gönlüne şerh düşme gayretinin birer örneğini teşkil etmektedirler.

Editörler

Yard. Doç. Dr. Ahmet Kavlak

Yard. Doç. Dr. Muhammet Enes Kala

BİRLİKTE YAŞAMAK ÜZERİNE*

Prof. Dr. Necati Öner**

Sayın Bakan, muhterem hanımefendiler, muhterem beyefendiler, hepinizi saygıyla selamlıyorum. Evvela böyle önemli bir sempozyumu bana, adıma ithaf eden Yıldırım Beyazıt üniversitesi felsefe bölümü, Atatürk Kültür Merkezi ve Felsefe Derneği yöneticilerine şükranlarımı sunuyorum. Bana büyük bir onur verdiler. Efendim, bu vesileyle şunu diyeyim; arkadaşlarımız Türkiye için çok önemli olan bir konunun işlenmesini istemişlerdir. ‘Birlikte yaşamak’, sosyal hayatın bir türüdür, bir şeklidir. İnsan toplum hâlinde yaşama mecburiyetindedir doğası gereği. İnsanın tek başına yaşaması ancak romanlara konu olmuştur. Toplu hâlde yaşamanın sonucunda insanın tabiatındaki iki özellik sıkıntı ve çatışma çıkarır. Birincisi, insanın hür bir

* Prof. Dr. Necati Öner Hocamızın açılış konuşmasını deşifre eden Şeyda Özgül, Burçak Aktaş ve Rabia Akmaz’a teşekkür ederiz.

** Türk Felsefe Derneği Onursal Başkanı.

varlık olduğu. İkincisi, insanın egoist bir varlık olduğu. Şimdi hür insan istediğini yapabilme imkânına sahiptir, bir de egoist olunca insanların bir arada yaşamasında sıkıntılar doğar. Bu sıkıntıların doğmaması için insan hürriyetinin sınırlanması lazımdır. Peki, bu sınırlamayı kim yapacak? Bu sınırlamayı üç otorite yapar: Biri Allah ve din. Bu sınırlama yalnız bir dine inananlar içindir, diğerlerini ilgilendirmez. Onlar için zaten öyle bir otorite yoktur. Diğer ikisi bütün insanları ilgilendirir; biri devlet, biri kolektif bilinç.

Dinin sınırlaması inanca göre, bu sınırı Allah çizdiği için mutlaktır, değişmez ve insanın zaten değiştirme yetkisi de yoktur. İnanan insan için bu sınırlama hürriyetsizlik duygusu doğurmaz. Diğer ikisi, insanın sınırlamasıdır. İnsanın bilgisi mutlak olmadığı için bu sınırlar sabit, yani değişmez değildir. Değişir ve insan hür olduğu için, hürriyetsizlik hallerinden rahatsız olur. Zaten insanın hür olduğu, o rahatsız olduğu bilincine bir hürriyetsizliği hissettiği anda varır. Bu ikisi devlet ve kolektif bilinçtir. Devlet kanunlarıyla örnekleri sınırlar. Kolektif bilinç, örf ve adet bunu sınırlar. Bu sınırlar değişkendir. Devletin sınırlarının genişlemesi yine insan tarafından istenince olur. Zaten tarih boyunca hürriyet mücadeleleri, hep bu devletin çizdiği sınırlar üzerinden olmuştur. Yani insan, bu sınırlar daraldıkça sıkıntı duyar, genişledikçe rahatlar. Bu mücadele hâlâ devam etmektedir.çünkü bu değiştirme bir anlamda insanlar iledir. Kolektif bilinç, yazılı değildir. Örf ve adetlerle bazı hürriyetler sınırlanır. Bunu devletin çizdiği sınır gibi değiştirmek kolay değildir. Zamanla bu da bir değişikliğe uğrar. Bundan üç sene evvelki adetler bugün değişmiş olabilir. Şimdi, niye bu sınırlar? Bir arada yaşamayı sağlamak için yani birlikte yaşamayı sağlamak için. Bunlar kural koyar. Birlikte yaşama; bir arada yaşayanların, kurallara, konan kurallara itaat etmesidir. Yani onun, mesela devletin çizdiği kuralları yani koyduğu kanunları onun hürriyetine kâfi gelmiyorsa bunun için mücadele eder. Bunları

genişletmek ister ama normal şartlarda, usulü dairesinde, vurarak kırarak değil. O bakımdan ama örf adet öyle değil işte ya koyar ya koymaz.

İşte bütün bu üç otoritenin hürriyetleri sınırlaması birlikte yaşamayı temin etmek içindir. Yalnız, bu kurallar yetmez. O toplumun fertlerinin bu kurallara itaat etmesi lazımdır. İtaat etme, bir zihniyet işidir. Yani kuralı koyarsın, itaat edilmedikten sonra orada anarşi doğar. Onun için bu kurala itaat etmek mecburiyetindedir. Uyarsın ama onun değişmesi için mücadelelene devam edersin. Peki bu itaat nasıl sağlanır? Efendim, bu bir eğitim işidir. Şimdi, bizim ülkemizde bugünkü duruma bir bakalım: Bizde şu anda iyi bir birlikte yaşama bilinci yoktur. Her gün trafik kazalarının yaşanması, hep kuralsızlık, inanmadan gelir. Efendim sebepsiz cinayetler, gösteri yürüyüşlerinde yıkmak, kırmak, yakmak, politikacıların mücadelelerinde birbirlerini incitmeleri bütün bunlar bize, birlikte yaşama sıkıntımızı göstermektedir. O hâlde çare; diyorum ki, kültürdedir, eğitimdedir. Yani eğitimle o topluma kurallara itaat etme bilincini kazandırmak lazımdır. Bunun için ben diyorum ki, elbette ki bugün Türkiye için ekonomi, kalkınma bunlar çok önemli şeylerdir. Fakat Türkiye için bugün en önemli şey eğitimidir. Eğitim sistemimizin istenen şekilde olmadığı işte demin verdiğim misallerle gösterilmektedir. Bu bakımdan kurallara, beraber yaşamak için itaat etme bilincini fertlere kazandıracak bir eğitim sistemine ihtiyacımız vardır.

NECATİ ÖNER'İN DÜŞÜNÇESİNDE BİRLİKTE YAŞAMA FELSEFESİ

Prof. Dr. Musa Kazım Arıcan*

Giriş

Necati Öner, ülkemizin önemli felsefecilerinden ve yaşayan filozoflarından birisidir. Uzun yıllar üniversitede öğretim üyeliği yapmış ve profesör olarak emekliye ayrılmış değerli bir bilim insanıdır.

Öner'in felsefesi günümüz insanının yüz yüze olduğu sorunları merkeze alan konular üzerine de odaklanmaktadır. Bu bağlamda o, çok kültürlülük; farklılıkların, farklı kültürlerin ve inançların bir arada yaşama sorunu yani kısacası çoğulculuk problemi üzerine de eğilmektedir.

* Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Felsefe Bölümü Öğretim Üyesi.